МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Облік і аудит

за темою - Науково-технічна та інноваційна політика

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО
Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО
Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.08.2022 № 1

ПОГОДЖЕНО
Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 15.08.2022 № 1

Розробники: старший викладач циклової комісії економіки та управління, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.

Рецензенти:

1. Старший викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Харченко М.В.
2. Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування Кременчуцького інституту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», к.е.н., доцент Єфременко А.Г.

План лекції:

1. Необхідність та сутність науково-технічної політики
2. Методи реалізації науково-технічної політики
3. Державне регулювання інноваційних процесів

Рекомендована література:

Основна

1. Державне антимонопольне регулювання : підручник: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 480 с.

2. Сохацька О.М., Роговська-Іщук І.В., Вінницький С.І. Фундаментальний та технічний аналіз цін товарних та фінансових ринків: навчальний посібник Київ: Кондор-Видавництво, 2014. 358 с.

3. Б. М. Марков Антимонопольне регулювання: зарубіжний досвід та межі його адаптації до реалій україни / Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" № 3, 2014р.

4. Барінов В. В., Скорик Г. І. Державне регулювання економіки : навчальний посібник Л.: Нац. ун-т "Львів. політехніка" 2012. 457 с.

5. Сментина Н.В. Національна економіка: навчальний посібник Одеса: ОНЕУ, 2012. 315 с.

Додаткова

6. Єфименко Т.І., Черевиков Є.Л., Павлюк К.В. та ін. Державне приватне партнерство в системі регулювання економіки : Монографія 2012. 372 с.

7. Карлін М.І. Державні фінанси розвинутих країн: навчальний посібник Львів: «Новий світ-2000», 2010. 484с.

8. Ковтун О.І. Державне регулювання економіки : курс лекцій Київ: Ліра-М, 2014. 388 с.

9. Михасюк І.Р. Державне регулювання економіки : Підручник Київ: Ліра-М, 2013. 216 с.

10. Кизим М.О. , Іванов Ю. Б., Зінченко В. А., Іванова О. Ю., Чечетова-Терашвили Т.М. Державне регулювання економіки: проблеми та перспективи : Монографія Харків : ІНЖЕК, 2014. 287 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

11. Національний банк України. URL: режим доступу: http://www.bank.gov.ua/

12. Міністерство фінансів України. URL: режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/

13. Фінансовий портал №1 в Україні . URL: режим

доступу: http://finance.ua/
14. Урядовий портал. URL: http://www.kmu.gov.ua/

Текст лекції

1. Необхідність та сутність науково-технічної політики

Науково-технічний прогрес (НТП) – безперервний розвиток науки і техніки обумовлений потребами виробництва, зростання та ускладнення суспільних потреб.

НТП складається з двох паралельних процесів:

– науковий процес, як оновлення знань;

– технічний (технологічний) процес, як зміна характеру фактично використовуваного устаткування.

Дві форми НТП:

– еволюційна – поступальний розвиток науки і техніки, впровадження досконаліших передових надбань;

– революційна – науково-технічна революція.

Науково-технічна політика - це політика держави щодо формування умов сприятливих для ефективного науково-технічного розвитку країни, зокрема цілі, форми й методи діяльності держави в науково-технічній сфері.

Умови ефективного науково-технічного розвитку країни:

– раціональна мотивація використання НТП у виробництві;

– соціальна ефективність впровадження результатів НТП (забезпечення соціальної економіки, поліпшення умов праці, захист навколишнього середовища);

– конкуренція в науково-технічній сфері й захист авторських прав;

– державна підтримка розвитку НТП, інноваційних процесів.

2. Методи реалізації науково-технічної політики

Досягнення цілей і завдань науково-технічної політики здійснюється державою через застосування конкретних методів. За формою впливу весь арсенал цих методів поділяється на дві групи: методи прямого й непрямого регулювання.

До методів прямого регулювання належать:

– формування державних науково-технічних програм;

– доведення державних замовлень на науково-технічні розробки;

– проведення державної науково-технічної експертизи;

– бюджетне фінансування досліджень і робіт, виконуваних у рамках пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки;

– підготовка науково-технічних кадрів;

– державна політика у сфері патентів ліцензій.

До методів непрямого регулювання належать:

– інструменти податкової, фінансово-бюджетної, амортизаційної політики;

– правовий захист інтелектуальної власності.

Державні науково-технічні програми є одним із методів планування науково-технічного розвитку. Вони мають індикативний характер, включають планові завдання державним установам, замовлення приватним науково-дослідним і проектним організаціям, а також прогнози розвитку наукових досліджень і проектних робіт у приватному секторі економіки.

Державне замовлення в науково-технічній сфері забезпечує економічно вигідні мови для участі наукових, дослідних і проектних організацій у розвитку фундаментальних досліджень, розробленні й освоєнні принципово нових технологій і видів продукції.

Державна науково-технічна експертиза є невід'ємним елементом реалізації науково-технічної політики. Вона проводиться з метою забезпечення наукової обґрунтованості структури й змісту пріоритетних напрямів і програм розвитку науки і техніки. Висновки державної експертизи використовуються також для обґрунтування доцільності надання податкових і кредитних пільг.

Бюджетне фінансування науково-технічної діяльності стосується як правило фундаментальних досліджень і розробок, пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки, прикладних науково-технічних розробок, результати яких мають загальнодержавне значення; науково-технічних досліджень і робіт, пов'язаних з науково-технічним співробітництвом за міжнародними угодами.

Державна політика сфері патентів і ліцензій спрямована на регулювання відносин, пов'язаних з набуттям і використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності. Автори інтелектуальної власності отримують частину доходів від використання їхнього продукту в бізнесі.

Необхідною умовою практичного використання науково-технічних досягнень є **державний захист прав інтелектуальної власності** на науково-технічну продукцію. Результати науково-технічної діяльності є об'єктом власності створювачів (розробників) науково-технічної продукції, якщо інше не передбачалося законом або договором.

3. Державне регулювання інноваційних процесів

Інноваційна політика – це форма структурної політики, що передбачає такі головні складові:

– державна пряма й непряма підтримка фундаментальної та прикладної науки;

– різноманітні форми стимулювання досліджень, насамперед надання пільг;

– сприяння інноваційного бізнесу, зокрема малого.

Основні методи й інструменти інноваційної політики:

– пряме й непряме стимулювання інноваційної активності усіх суб'єктів економіки;

– удосконалення податкового, грошово-кредитного, патентно-ліцензійного законодавства;

– амортизаційна політика, насамперед надання режиму прискореної амортизації, що підвищує сукупні витрати, зменшує прибуток для оподаткування і, головне, сприяє більш швидкому вибуттю основного капіталу.

Світовий досвід дає дуже багато принципових організаційних інноваційних заходів, зокрема:

– підвищення витрат державного бюджету на НДДКР;

– створення спеціальних державних органів, державних компаній, інколи міністерств або відомств, незалежних агентств, серед яких найбільш відоме НАСА – Національне агентство з аеронавтики й дослідження космічного простору;

– прийняття загальнодержавних програм і спеціальних законів;

– посилення державного і суспільного контролю за якістю досліджень, наприклад гуртки якості в Японії, які створенні фактично на кожному підприємстві;

– створення так званих « бізнес-інкубаторів » для малих, насамперед так званих венчурних (найбільш ризикованих з точки зору вкладень) підприємств;

– створення технологічних парків, тобто комплексу освітніх, науково-дослідних і виробничих суб’єктів з метою виконання інноваційних проектів, розробки і втілення наукомістких, високотехнологічних і конкурентоспроможних на світовому ринку продуктів.

Інноваційна політика держави має на меті об'єднання науково-технічної та інвестиційної політики.

Механізм макроекономічного регулювання науково-технічних та інноваційних процесів передбачає:

– нормативно-правове забезпечення;

– систем державної підтримки фундаментальних і пошукових досліджень, у тому числі їх пряме фінансування;

– диверсифікацію джерел мобілізації коштів на науково-технічний розвиток;

– максимальне стимулювання малого інноваційного, венчурного підприємства;

– науково-технічне прогнозування та програвання.

Пріоритетні напрямки науково-технічного й інноваційного розвитку країни:

– створення і масове впровадження екологічного прийнятних енерго- і ресурсозберігаючих технологій;

– використання перспективних інформаційних і електронних технологій, засобів інформатики й систем зв’язку вітчизняного виробництва;

– розвиток конкурентоспроможних технологій у літакобудуванні, ракетно-космічному комплексі, судно- й автомобілебудуванні, виробництві військової техніки.

Сьогодні в світі домінує п’ятий технологічний уклад, представлений

мікроелектронікою, телекомунікаціями, гнучкою автоматизацію, комбінованим застосуванням різних конструкційних матеріалів . У сфері транспорту він характеризується випереджальним розвитком автотранспорту, в енергетиці – звільненням споживання природного газу. Водночас спостерігається становлення й шостого технологічного укладу, який домінуватиме у першій третині XXI століття.

Його ключовими виробництвами залишаються інформатика та мікроекономіка, на базі яких формуватимуться системи штучного інтелекту. Розвиватимуться космо- і біотехнології, які революційно вплинуть на розвиток багатьох галузей економіки. Економіка України характеризується технологічною багатоукладністю, хоча в структурі економіки представлені елементи п’ятого укладу, а в розробках деяких НДІ й шостого.